

PRVNÍ DÍL

ZTRACENÝ SMÍCH

Tak platí! Princezna se bude smát!

Vždyť smích nás odlišuje od zvířat.

Jak poznat člověka? To snadné je,

vždycky se v pravou chvíli zasměje.

—

Z prologu k loutkové hře

Pohádka o smutné princezně

Smutné dětství

I velká města s širokými třídami mají na perifériích tak úzké uličky, že si lidé mohou z okna do okna podat ruce. Zabloudí-li náhodou do takové uličky cizinci, kteří oplývají penězi a uměleckým cítěním, vždycky provolávají: „Jak malebné!“ A dámy vzdychají: „Jaká idyla! Jaká romantika!“

Jenže celá ta idyla a romantika je klam, protože tu bydlí lidé, kteří mají málo peněz. A ten, kdo ve velkém bohatém městě nemá peníze, bývá někdy závistivý, mrzutý a hádavý. Tím nejsou vinní jen lidé, ale i ty ulice.

Do takové úzké uličky se ve svých třech letech dostal malý Tim. Jeho veselá, baculatá maminka umřela a tatínek šel dělat na stavbu, protože tenkrát byla nouze o práci. A tak se otec a syn, kteří dosud bydleli ve světlém bytě s arkýřovými okny naproti městským sadům, přestěhovali do uličky dlážděné kočičími hlavami, kde to čpělo pepřem, anýzem a kmínem; v uličce byl totiž jediný zdejší mlýn na koření. Brzy

nato dostal Tim vychrtlou macechu a drzého a rozmazleného nevlastního bratra. Macecha měla myší výraz a její mazánek byl bledý jako z tvarohu.

Tim byl ve svých třech letech kluk jako buk, jeho zvonivý smích se rozléhal celým bytem, dovedl sám řídit oceánský parník z kuchyňských židlí nebo auto z polštářů sundaných z pohovky. Nebožka maminka se smávala k slzám, když Tim podnikal s polštáři a židlemi své velké cesty po moři i po souši a vykřikoval: „Tú, tú, tú, Amerika!“ Ale macecha mu za to nařezala. Timovi to nešlo do hlavy.

V nevlastním bratříčkovi Ervínovi se taky nevyznal. Ervín mu projevoval svou bratrskou lásku tím, že po něm házel polínka nebo ho mazal sazemi, inkoustem či povídky. Nejpodivnější však bylo, že za to nebyval trestán Ervín, ale Tim. Málem se odnaučil smát, jak si lámal hlavu těmi záhadami. Jen když byl doma tatínek, zazníval ještě jeho veselý smích, který končil trylkem.

A tatínek býval teď bohužel málo doma, protože dostal práci na vzdálené stavbě. (Proto se taky podruhé oženil, aby Tim nezůstával sám.) Jenom v neděli se vídal se svým synkem. To ho vždycky vzal za ruku a řekl maceše: „My půjdeme na procházku.“ Ve skutečnosti šel ale na dostihy a tu trochu peněz, které si tajně našetřil, sázel na koně. Doufal, že jednou vyhraje tolik, aby mohl opustit úzkou uličku a odstěhovat se

s rodinou zase do nějakého světlejšího bytu. Štěstí mu však nepřálo – jako většině lidí. Skoro vždycky prohrával, a když přece někdy vyhrál, stačilo to zrovna tak na nějaké cukroví, sklenici piva a lístek na tramvaj.

Malý Tim se na závodech moc nebavil. Odehrávalo se to všechno příliš daleko od něho a příliš rychle se to kolem něho přehnal. Vpředu vždycky stála spousta lidí a chlapec stěží přehlédl trať, i když si ho tatínek vysadil na ramena.

Ale přestože se nezajímal o koně ani o žokeje, pochopil Tim brzy, že na tom závodění přece jen něco je. Když jeli zpátky do města tramvají a když dostal roličku bonbónů,

znamenal to, že tatínek vyhrál. Když si ho tatínek posadil na ramena a šli domů pěšky bez cukrátek, znamenal to prohru.

Ale ať prohráli nebo vyhráli, chlapci to bylo jedno. Na tatínkových ramenou mu bylo stejně veselo jako v tramvaji, a snad ještě veseleji.

A hlavní věc – byl s tatínkem sám, byla neděle a Ervín s macechou byli daleko, předaleko, jako by nadobro zmizeli z jeho života.

Zato celých šest všedních dní měl ty dva ustavičně kolem sebe. A vedlo se mu zrovna jako dětem v pohádkách o zlé maceše, ne-li ještě hůř. Pohádka je pohádka, začne na první stránce a nejpozději na dvanácté skončí. Ale mít takové trápení den co den a po celý rok, kdo to má vydržet? Nebýt nedělí, vyrostl by asi z Tima protivný, trucovitý spratek. Jen díky nedělím zůstával chlapcem, který se měl pořád nač těšit a neztratil svůj smích, ten smích, vznikající jakoby hluboko v hrdle a končící trylkem.

Bohužel se ten smích ozýval stále řidčeji. Bylo až k nevíře, jak se Tim začal pyšně uzavírat do sebe. A to všechno ze vzdoru proti maceše, která si na něm každou chvíli vylévala zlost, i když to snad ani tak nemyslela.

Tim byl šťastný, když začal chodit do školy. Byl tam od rána až do poledne, daleko od své uličky, mnohem dál než

těch pár stovek metrů, které ho od ní dělily. Tam se taky první rok zase tak radostně smál jako dřív, a to smířovalo učitele s leckterým jeho hříškem. Tim se teď dokonce snažil maceše zavděčit. Když ho jednou výjimečně pochválila za to, že sám přinesl domů pět kilogramů brambor, byl na vrcholu blaha a sliboval si, že ji bude ve všem poslouchat. Ale stačilo jedno nespravedlivé pokárání a Tim se zas uzavřel do sebe. A nikdo s ním nic nepořídil.

Ty věčné potyčky mezi Timem a macechou měly svou odezvu i ve škole. Ačkoliv byl Tim bystřejší než jiné děti, dostával horší známky. Vinu na tom měla jeho nepozornost při vyučování a jeho domácí úkoly.

S úkoly měl totiž velké potíže. Sotva si sedl s tabulkou v kuchyni ke stolu, přišla macecha a poslala ho do dětského pokoje. Tady však bylo Ervínovo království a Ervín nenechal mladšího bratříčka chvilku na pokoji. Buď si s ním chtěl hrát a zlobil se, když ho Tim odbýval, nebo si rozložil po stole svou věčnou stavebnici a Timovi nezůstal kousíček místa na psaní. Jednou Tim ve spravedlivém hněvu nevlastního bratra kousl do ruky. Ale to se mu samozřejmě nevyplatilo. Macecha spustila náрек nad krvácející rukou a křičela na Tima, že je potouchlý vztekloun. A dokonce tatínek s ním při večeři nemluvil. Od té doby se Tim vzdal boje proti macešinu mazánkovi a dělal si úkoly tajně v ložnici. Jenže Ervín ho vyslídil a žaloval to

na něj. Jedno z domácích příkázání totiž znělo: V ložnici rodičů nemají děti co pohledávat!

Timovi tedy nezbývalo než psát úkoly v nemilé společnosti nevlastního bratra. A když ho zas jednou vystrnadil z jeho místa, sedl si Tim na postel a psal na nočním stolku. Neměl tam ovšem o moc větší klid. Jen ve středu, kdy měl Ervín školu odpoledne, dokázal Tim vypracovat úkoly k učitelově spokojenosti. A to si vždycky přál, protože tenhle chlapec, který se uměl tak hezky smát, byl by rád žil se svým okolím v nejlepší shodě.

Jeho úkoly se učiteli bohužel líbily rok od roku méně. „Bystrý chlapec, ale líný a roztěkaný,“ říkal. Netušil, že si Tim musí místo pro své úkoly denně vždy znovu vybojovávat. A Tim mu to nevykládal, protože myslel, že pan učitel všechno ví. Tak mu i škola potvrzovala, že život je záhada a že dospělí – s výjimkou tatínka – nemají smysl pro spravedlnost.

Ale i tento poslední spravedlivý ho opustil. Po čtyřech letech, které Tim strávil ve škole, po letech, kdy taktak prolézal z třídy do třídy, zabil jeho tatínka na stavbě trámů.

A to byla pro Tima největší záhada. Nechápal, kdo mohl dovolit, aby trám spadl a udělal něco tak strašného. Napřed tomu vůbec nechtěl uvěřit. Teprve v den pohřbu, když ho rozčilená, ubřečená macecha zpohlavkovala, protože jí zapomněl vyčistit střevíce, teprve tehdy pochopil, jak zůstal opuštěný.

Pohřeb byl totiž v neděli.

Teprve teď začal Tim plakat. Plakal nad sebou i nad tatínkem i nad celým světem, a najednou, poprvé v životě mu macecha pošeptala:

„Nezlob se na mě, Time, já to tak nemyslela.“

Hodina strávená na hřbitově byla jako zlý sen, na který by člověk chtěl co nejdřív zapomenout a z kterého zbude jen zmatená, tíživá nálada. Tim nenáviděl všechny ty lidi, co stáli okolo hrobu, mluvili a zpívali a modlili se Otčenáš. Dráždilo a zlobilo ho taky macešino lamentování, když jí někdo vyslovoval „hlubokou soustrast“. Toužil být se svým zármutkem sám. A když se dav rozešel, sebral se a jednoduše ze hřbitova utekl.

Bloudil bez cíle ulicemi, a když přecházel naproti parku kolem domu s arkýřovými okny, kde se jako malý chlapec vesele smál a volal „tú, tú, tú, Amerika“, zmocnil se ho takový žal, že se div nezhroutil. Z okna jeho bývalého pokoje se dívala cizí holčička a chovala drahou panenku v krásných šatičkách. Když si všimla Timových pohledů, vyplázla na něj jazyk a Tim honem pospíchal pryč.

Kdybych měl hodně peněz, myslel si, najal bych velký byt, kde bych měl vlastní pokoj, Ervínovi bych dával každý den kapesné a matka by si mohla kupovat, co by ji napadlo.

Ale to byl jen sen, a Tim to věděl.

Nepozorovaně došel až k závodišti, kam za šťastných nedělních dnů chodíval s tatínkem, dokud byl tatínek ještě naživu.

Kostkovaný pán

Zrovna vrcholila první jízda, když Tim dorazil k závodišti. Diváci křičeli a hvízdali a stále častěji a stále hlasitěji se ozývalo jméno Vichr.

Tim stál a přerývaně dýchal. Nejen proto, že příliš rychle běžel; najednou se mu zdálo, že někde mezi těmi křičícími, povykujícími lidmi musí stát jeho tatínek. Najednou se tu cítil jako doma. Bylo to místo, kde býval se svým tatínkem sám. Bez macechy. Bez Ervína. Všechny neděle strávené s otcem se přelily do toho davu, do jeho hluku a halasu. Neexistoval už hřbitov a pláč. Tim se uklidnil, málem rozveselil. Když náhle diváci zajásali a jako z jedné úst zaznělo jméno Vichr, vydral se Timovi z hrdla zvonivý smích a skončil trylkem. Vzpomněl si právě, co říkal tatínek: „Vichr je ještě mladý, Time, moc mladý. Ale jednou se o něm bude mluvit, uvidíš.“